

IN NOMINE JESU!

DISSE<sup>23</sup>RATI<sup>O</sup> THEOLOGICA,  
DE VI.

SYNCRETISMO  
SAMARITICO.

QUAM

DEI O. M. Auxilio,

In Regiâ Academiâ Aboënsi,

Cum consensu Reverendæ Facultatis Theologicae

P R E S I D E

ENEVALDO SVENON. Q. G. A.

SS. Theol. Doct. Prof. Prim. & Pastore Urbis: nec non  
h. t. Reg. Alumnorum Inspectore:

DEFENDENDAM ELEGIT

JOHANNES STRELINGIUS,  
Wex. Smoland.

In Audit. Max. ad diem 17. Octob. A. XCVI

M. DC. LXXIV,

A B O Æ,

Excusa à PETRO HANSONIO Acad. Typog.

Atton: T.

S.<sup>z</sup> R.<sup>z</sup> M.<sup>tis</sup> FIDELISSIMIS VIRIS,  
GENEROSIS AC AMPLISSIMIS DOMINIS;  
**DN. GUSTAVO** Gllieqwist/  
HÆREDITARIO DE Joanslunda ET Fohlöfna/  
COMMISSARIO REGIO PRUDENTISSIMO:

UT ET

**DN. ERLANDO** Håärne/  
DOMINO IN Håärstadh &c: S.<sup>z</sup> M.<sup>tis</sup> REGINÆ  
VIDUÆ DONATARUM PROVINCiarum  
SECRETARIO SOLENTISSIMO:  
DOMINIS AC PROMOTORIBUS MEIS GRATIOSISSIMIS.

NEC MINUS.

*Eximia Dignitate egregijs VIRIS,*

**DN. HENRICO** Fattenborg/  
ILLUSTRISSIMI CELSISSIMIq COMITIS, REGNI  
CANCELLARII, REDITUUM HACTENUS IN-  
SPECTORI GENERALI;

**DN. PETRO NICOLAI,**  
REI ARMAMENTARIÆ MAGISTO IN ARCE  
HOLMensi PERINDUSTRIO:

**DN. PETRO** Broms/

ARMAMENTARIÆ REGII RATIONARIO ADCU-  
RATISSIMO:

DOMINIS PROMOTORIBUS AC NUTRITIIS  
MEIS PROPENSISSIMIS.

*Hanc Disputationem Theologicam sub-  
missè & per officiōse transmitto.*

RESPONDENS.

GENEROSIS, AMPLISSIMIS, PRUDENTISSL-  
MIS, SPECTATISSIMISq DOMINIS ET  
PATRONIS OPTIMIS, SALUTEM.

**M**Os ab usq; vetustate dedicandi viguit, qui etiamnum  
diurno in valuit usu, ut quem non modo utilitas appro-  
bavit, sed & gratitudo postulat. Videlicet honesti esse instituti  
existimatur, & Musarum cultoribus prorsus non indigni, Ex-  
cellentium virorum animos in sui amorem tacitis hujus mo-  
di velut illecebris pertrabere. Quà causa & ego idem cæpi  
circumspicere, & nec sine dele&tu, Patronos, quorum sub  
patrocinio felicius progredi liceret, maturius querere. Sed  
haud longas deliberandi moras necltere habui, cum vos ipsos  
Patronos de me optimè meritos, beneficiorum in me vestro-  
rum memoria, ob viam dederit stiteritq. Dabitis ergo veniam  
O Patroni Maximi, quibus me fata conjunxerant, ut hujus  
Academici exercitii frontispicium, Generosis & Amplissimis  
vestris spectatissimisq exornem nominibus. Nec enim mi-  
rum hoc alicui visum iri velim; quippe cum alijs vix ullis  
obstrictior sim, quàm vobis. Tanta profectò vestra in me  
fuit benignitas, tamq; prolixus favor, ut reticeri non debeat.  
Ipsa me terra, quod ajunt, alere dignaretur aut sustinere  
si ad publicam laudum vestrarum testificationem tam indi-  
gnè conticescerem. Ut igitur sciatis praefitorum mihi abs  
vobis beneficiorum haclenus apud me non obliteratam esse  
memoriam, sed hodieq; integrum etiam in animo meo merito-  
rum vestrorum exstare Catalogum: Offero vobis, debitæ  
gratitudinis certissimum argumentum, Disputationem hanc

*Theologicam, de monstroſa Religione Samaritanorum: Videbitis bēic, quam grave ex mixturā Eithni veriq; cultus Divini ſuæ fecerint illi fidei naufragium. Hoc igitur Chartaceum, quale quale, munusculum, benigno animo ſerenog; vultu ſuſcipiat, humiliter oro & obteſtor. Et quamquam meritis non repondeat vestrīs, quod nec intendo; inde tamen ut ſpero, quid de vobis ſentiam, judicare poteritis. ſuccesſu temporis, ſi dederit Deus vitam, majus maturiusq; modiſtē auſim polliceri: Placeat modò nunc, quod ipſa obtulit infan-ria. Valete, Promotores & Patroni deſideratiſſimi, nec me inter illos, quos promotos cupitis, accenſere gravemini. Ego interea Divinum numen, cui omnia parent, ardentibus ſolicito votis, vos veftroſq; ſoſpites ac felices quam diutifime tueri conſervareq; atq; conatus veftrōs omnes in Patriæ Reig; publ: uſum incrementumq; uberrimum cedere nunc & olim velit, jubeat!*

Dab. Aboæ  
17. Octob. A. 1674.

**Generosi, Ampliſſimi, Prudent:**

**Speciaſiſſimorumq; Nominum Veftrorum**

Devotus Cultor

**JOHANNES STRELINGIUS.**

## VI. Samariticus.

DISP. VI.

RESP.

JOHANNE STRE-  
LINGIO, Smol.

S. I.

**D**elineatus est hic idem 2. Reg. 17: 32. 33. seqq. Timebant itaq; Dominum: & ordinarunt sibi ex obscuris hominibus qui inter eos erant sacerdotes excelsorum, qui illis in phanis excelsorum sacrificarent. Et Dominum quidem metuebant; Deos vero suos colebant juxta ritum Gentium, que illos illinc transtulerant &c. Res petuntur hæc verba v. 41. seu ultimo, hoc tenore: Gentes itaq; ille timuerunt Dominum, & simul servierunt sculptilibus suis: filij eorum & nepotes eorum, hanc secus fecerunt quam patres eorum, sic quoq; faciunt in hunc usq; diem. Interea v. 34. talem & ceteram addit spiritus Dei: Usq; in presentem diem morem sequuntur antiquum, ut neq; Dominum timeant, neq; suos ipsorum ritus & ceremonias observent.

§. 2. Ex quâ Sacrorum deorumq; mixturâ, monstrosa secura est confusio Religionum, Summo Deo Creatori; non solum extrémè abominabilis, sed & horribili poenâ expiata. Lubet autem quæ in hunc locum θραφίσαι Casp. Sanctius pag. 1558. ex iis quæ scripsit de Samaritanismo B. Dn. D. Danhaw. tum in Christeide, cum suo Mysterio, allegare verba seqq. Acceperunt Samaritani ab Israelitis sacerdotem, ritus & leges, quas in sacrificiis legitimoq; cultu servare deberent, & ab aliis multis, ut opinor, qui latuerunt in montium latebris, quæ in eâ regione occurunt frequentissimæ. Qui ubi deforbuit Assyriorum furor, in urbem redierunt, in quam à novis incolis admissis existimo non gravatè. Tunc autem illi & amore & studio Deorum, in quorum sacris, à primis incunabulis, parentum disciplinâ, atq; exemplo fuerant instituti, illos non abjecere; & quia leonum adhuc & horrebat fremitum, & metuebant ungues, quorum vim magno suo malo toties erant experti, Hebræorum Deum amplexi sunt, à quolibetatum iri se crediderant. Ex quâ sacrorum Deorumq; confusione id con-

L

secutu

secuti sunt, ut neq; omnino essent Israëlitæ, neq; Gentiles prossus, sed monstrum quoddam ex variâ religionum admixtione concretum. Hæc Sanctius. Atq; sic factum, ut dum Samaria ad utramq; Religionem versatilis, utramq; assumpsisset, omnem abje- cerit, omnium religionum particeps, omnis expers.

§. 3. Meritò ergo talēm sacrorum cultuum massam & of-  
ficiū libaminū Samaritanis mūm appellamus. Quapropter etiam dum insignem seductorem aut hereticum nomina-  
re voluerunt Judæi, Samaritanum proclaimarunt, ut patet,  
Joh. 8: 48. Hinc est, quod Cyrillus in Joh. lib. 6. cap. 8. ait:  
*Quoniam itaq; illi Samaritæ cum Deo Israël simul colentes  
Idola, neq; legem Mosis integrè custodiebant, neq; sabba-  
thum more Iudeorum observabant, sed gentilios ritus ce-  
remoniis Mosaicis commiscebant, ideo hinc Judæi, cum alii  
quem insinuare volebant non esse verum Dei cultorem, sed  
legis prævaricatorem & ritus Iudeorum transgressorem,  
contumelioso verbo, Samaritanum eum vocabant.*

§. 4. Duravit autem hæc colluvies Religionis Samariticæ in gente hæc usq; ad tempora Filii Dei incarnati. Et si quando Judæi tranquillitate fruebantur, volebant Samaritani vide-  
ri Judæi. Unde mulier Samaritana in dialogo cum Christo, Messiæ mentionem facit, in cuius adventum, non minùs ac Judæi sperare se significavit, vocavitq; Jacobū Patriarcham, Samaritanorum patrem, quasi pertinuissent ad genuinos Isra-  
élitas, Joh. 4: 12. Cum tamen ibidem Salvator noster, inter Sa-  
maritanos & Judæos manifestè discernat, dicens: *Vos ignora-  
tis quid adoratis, nos autem scimus, Salus n. ex Judæis est,* vers. 22. Ubi  
verò Judæi affligerentur, & res eorum valdè essent accisa, ho-  
stibus citius quam iis sese adjungebant. Et tametsi tempore  
Christi

Christi videbantur Samaritani Idololatriam minus sectari, quam ante aliquot secula, tamen Christus Samaritanismum damnavit: *Nescitis quid adoratus sum: vester cultus divinus cœcitas & error est, à verbo Dei longissimè distans, itaq; incerti estis an Deo placeat, nec ne, quia in densissimis & plusquam cimmeriis tenebris versamini.* Nos vero Judæi, scimus quid in religionis negotio Deo placeat nec ne, quomodoq; colendus sit probè didicimus; habemus enim istam *πληροφοριαν* fundatam super expresso Dei verbo, quod quam diu sequimur, audiemus infallibili conclusione asseverare nostros cultus sacros Deo omnipotenti gratos esse & admodum acceptos.

§. 5. Quinimò, Samaritanos & Paganos juxta æstimat Salvator noster, ut illos nihil his meliores vel digniores pronunciet, quibus sincerum Evangelium prædicetur, Matth. 10: 5. seqq. *In viam gentium ne abieritis & in civitates Samaritanorum ne intraveritis &c.* Debuit enim annuntiatio Evangelii de exhibito Messia primùm offerri Judæis Act. 13: 46. Accedit, quod quemadmodum ingens naufragium fidei fecere Samaritani; ita in moribus suis magnum Charitatis deliquium passi sunt. Christo namq; Hierosolymam ituro, hospitium denegarunt; dicit enim Evangelista Luc. 9: 53. *Non receperunt eum.* Sic Christo hodiè diversorio interdicunt Pontificii, relegantes ac proscribentes omnes Evangelicos, ex Moravia, Bohemia, Austria & Hungaria, contra expressam transactionem Passawensem, quæ sancita fuit Ao.gr. 1555. Sic Calviniani Christum eliminant, non solum in genere, dum omnipræsentiam Carnis ejus negant; sed & speciatim eundem è S. coenâ extorrem faciunt, dum nuda symbola, ceu putamina, evanescentibus medullis, retinent, ut ex singulis illorum confessionibus docui in *Artificio Deliae.*

§. 6. Quod vero Christus Samaritanum commendet, mi-

sertum sauciati in viâ Jerichuntinâ Luc. 10:33. Factum id est.  
 13. *q. se* cōsendum quidem est *a.* ὡθετικῶς in quadam parabolâ,  
 quæ non habet vim argumentandi, nisi in quibus clausulis  
 fuerit explicata: quamvis ergo pessimus erat civis Samariæ, in  
 eo tamen laudandus, quod misericordiam exercevit in egenum.  
*B.* Αὐθετικῶς, ad demonstrandum cum esse nostrum prox-  
 imum, qui nostrâ ope indigeat, sive amicus sit, sive inimicus: i-  
 nitioicissimi n. erant Judæi & Samaritani: pessimè nāq; hi audie-  
 bant, Judice *Lyra & Lyrano*, 1. Ob heteroclitum Religionis co-  
 thurnum. 2. Ob odium Joh. 4:40. 3. Ob conversationis abomina-  
 tionem. Quod v. ἀληφακῶς parabolâ istâ Luc. 10. triplex ho-  
 minis status, Perfectionis, Corruptionis & Restitutionis describi  
 soleat, & per Samaritanum Christus indigitari, ut in Psalmo  
 Svecano factum est, difficultatem non habet; is enim verus  
 Schomer & Israélis custos est, Psal. 121: 4. Psal. 34: 31. Porrò nam-  
 què factus est pro nobis peccatum Esa. 53: 6. 2. Cor. 5. Ideoq;  
 non pudet eum numerari inter peccatores; & quamvis Samari-  
 a demum tempore Apostolorum verbum Dei receperit Act. 8:  
 14. Sichores tamen Samariæ populi, à Christo ipso conversi  
 sunt, Job. 4: 5. 15. seqq. v. 39. 40. 41. 42.

§. 7. Verum, quod hi Samaritani non sunt deleti, sed diu  
 tolerati, neq; ob evangelii contemptum, ad petitionem Jo-  
 hannis & Jacobi Apostolorum, igne devorati & consumpti,  
 præstitit Christi longanimitas, venientis non perdere ani-  
 mas, sed salvare Luc. 9: 56.

§. 8. Antecessores vero eorum, Israélitarum sc. 10. tribus;  
 quod perpetuo exilio & servitute puniti sint; Causa erat, quia  
 hi Dei peculium erant infinitis ab eo beneficiis cumulati eiq;  
 ceu sponsa confederati, cum tamen conditione obedientiae  
 Exod. 19: 5. Sed quoniam fornicati sint utræq; Sorores Aha-  
 la & Ahaliba Ezech. 23, 2. seqq. i. e. Samaria & Hierosolyma, quip-  
 pe

pè Idololatricis cultibus contaminata, & illa quidem eeu pe-tulantior abducta in Assyriam nunquam reversa est: hujus vero duæ tribus post 70. annorum carcerem Babylone reduces factæ: etenim illa ne unico quidem pio Rege gavisa est, sed omnes habuit Crastos Idololatras; hæc verò non nulos sinceros, Josaphatum sc. Hischiam & incomparabilem Josiam.

§. 9. Et sicut Samaria Ahalo vocatur, id est Tentorium, ob Religionem Amos 5. & Regnum Amos, 9. habuit enim etiam Deus aliquam veram Ecclesiam in eâ, quamvis latentem, tempore Eliae 1. Reg. 19. Ita Hierosolyma Ahaliba nominatur, i. e. Tabernaculum meum in eâ, ut enim in Regno Israëlis viguit aliquis cultus publicè, sed Syncretisticus & Illegitimus; sic in Regno Iudea Templum erat, ubi aliquoties restaurabatur vera Religio.

§. 10. Interea, tametsi Regno Israëlis non deerant veri Prophetæ, qui cultus Syncretisticos graviter reprehenderint, morumq; vitia taxârint, Reges tamen omnes, ut innuebam, ambularunt in viis Jerobeam Idololatræ, qui Israëlem fecit peccare; hi namq; unâ cum subditis omnes fideles dehortationes & admonitiones securè ridebant sincerosq; Prophetas aspernati summo habebant odio & persequabantur usqvè ad mortem. Ideoq; tam inauditam impietatem & contumaciam diutius ferre, non potuit Dei Justitia, quin universum Regnum totali exitio involveret. In Regno vero Iuda aliquantò tolerabilius, exceptis nonnullis casibus sigillatim, ideoq; etiam diutius regnatum est: pauci enim illi ac pii Reges doctorum orthodoxorum voci parentes poenas denunciatas impiis, suâ poenitentiâ vel averterunt vel mitigârunt, vel retardârunt. Tandem mutatâ religione & verorum Prophetarum aliquibus vel imperfectis, vel squalidissimis carceribus inclusis, tradidit Deus & hoc Regnum spoliis hostium depulandum,

§. 11. Inter medios igitur hosce falsarum ac mixtarum Religionum fluctus & Symphlegadas, non tacuerunt contradicentes disputatores, innocentes Prophetæ Dei, omnes enim à Samuele & deinceps quilocuti sunt, annunciarunt dies istos i. e. de Regno Christi vaticinati sunt, testimonium prohibentes remissionem peccatorum accipere per nomen ejus omnes qui credunt in eum Act. 3: 24. cap. 4. II. 12. cap. 10. 43. cap. 13. 20. Exclusis δικαιοσύνη omnibus & singulis mediis alijs, sive seorsim, sive conjunctim consideratis, Rom. 3: 28. Eph. 2: 8. 9.

§. 12. Cœterū, ut hactenus in singulis religiosi Syncretismi Speciebus ostensum est, saniorem de Messia, unicā cœlesti viâ & januâ doctrinam nunquam in Ecclesiâ Dei conticuisse, quip pè vox Evangelij quod diutius eō clarius sonuit, id què 1. à lapsu Adami, usq; ad diluvium, 2. à diluvio usq; ad Mosen, 3. à Mose ad prophetas usq;. 4. Nanc ergo demoststrandum circa finem Syncretismorum V. T. erit, ἐπόδῳ tamen & obiter ac q: incidenter, quomodo à prophetis usq; ad Christum seu Messiam exhibitum, idem Evangelium fuerat propagatum, ut constet eundem salutis tramitem à fidelibus in utroq; Testamento fuisse calcatum, & eundem Salvatorem utrobiq; nobis propositum, cum præfiguratum in typis, tum exhibitum in carne, solâ fide salvificâ apprehensum & apprehendendum.

§. 13. Recentiores Syncretistæ Regiomontani & Helmstadienses, ut viam præpararent cœteris suis postulatis Syncretisticis, de paucitate credendorum, docuerunt Mysterium Trinitatis non fuisse tām perspicuē propositum in V. T. ut fideles patres singuli potuerint id animadvertere, sed absq; illā notitiā salvari sint, quod erat ἀγώτον ψέυδος. Non secus atq; alij πενηνταρικάζοι prius in simili errore deprehensi sunt persuasi commento falsæ interpretationis dicti, Act. 19: 2. ubi

Ubi Joannis discipuli non de essentiâ Spiritus S. loquuntur; eam enim doctrinam publicè ipse professus est Joh. 1:32. sed manifestis & visibilibus Spiritus S. donis, dicentes se nescire an Deus hujusmodi visibilia dona lingvarum largiatur credentibus. Neutquam verò concedendum est Apostolos, istum articulum de Deitate Sp. S. ut novum, & qui nulla testimonia in V. T. habeat fabricâsse. Aliud namq; Paulus fatetur coram Agrrippâ, nihil se docere extra illud quod Moses & Prophetæ scripsierunt Act. 26: 22. Et Rom. 1: 2. ait, Evangelium de Filio Dei ante promissum fuisse per Prophetas in scripturis sanctis: additq; v. 4. Articulum de Spiritu Sanctificationis. Proinde Regula B. Lutheri nostri de ult. Verb. David. Probè tenenda erit: *Ubicunq; in Scripturis Deum de DEO loqui legis, tanquam personam de personâ, ibi tutò affirmes significari tres personas divinitatis: duabus enim nominatis, simul indigitari personam Spiritus S. loquentis in scripturâ, juxta illud 2. Pet. 1:20. 21. ο γε φη ἐστι διάς ἐπιλύτεως: non enim voluntate hominis aliquata est olim prophetia, sed à spiritu S. impulsâ locuti sunt Sancti DEI homines.* Quinimò, ex V. T. allegare licet verba Davidis, admodum manifesta, 2. Sam. 23: 2. *Spiritus Domini locutus est per me, et sermo eius per linguam meam sonat.* conf. Symb. Nicen. quilocutus est per Prophetas.

*S. 14. Fiat applicatio: Ose. 1: 7. Salvabo eos in Domino Deo suo. Gen. 19: 24, Jehovâh pluit à Jehovâh igne & sulphure. 1. est Filius à Patre, teste spiritu S. Esa. 60: 19. Dominus erit tibi in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam: Ubi Spiritus S. introducit patrem loquentem de Filio. Conf. cap. 42. 53. &c. Teneamus itaq; tanquam ancoram hanc Fidem, Deum statim ab initio revelationis, hoc modo essentiam suam patefecisse, ut omnes Electi & singuli eorum, omnibus temporibus, crediderint in hunc unum Deum, qui est Pater, Filius & Spiritus*

*Spiritus Sanctus*: Quæ fides porrò his testimoniiis fulcitur: Esa. 39: 21. cap. 63: 14. Zach. 7: 12. 1. Pet. 1: 11. imprimitur locus Esa. 63: 11. *Ubi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui? ubi est qui posuit in medio ejus spiritum suum?*

§. 15. Veteres plurimum usi sunt isto testimonio, Gen. 1: 2. *Spiritus Domini ferebatur super aquas*, volentes ex antiquissimâ patefactione divinæ essentiæ in tribus personis testimonium adducere contra Macedonium, aliosq; vociferantes, hunc Articulum novum esse? Ubi vocem Spiritus de vento exponentes egregiè repelluntur à Lutherô, Rabbini scilicet, πνευματοπάχως πνοπάχου, in παραφάσαι Germ. hilce verbis: Der Wind ist noch nicht gewesen/darumb muß es den H. Geist bedeußen: Ante primum diem enim non erat ventus, cum elementa non dum essent digesta. B. Chemnit. LL. CC. p. 9. mihi 247. Adhæc, Targum Hierosolymit. sic exponit. *Spiritus gratie & misericordiarum. Conferatur celeberrimus aphorismus ex Psal. 33: 6. Verbo Domini cœli firmati sunt, & Spiritu oris ejus omnis exercitus eorum. Psal. 104. 30. &c.*

§. 16. Quod v. ad ipsam œconomiam pertinet, Testimonia N. T. illustriora esse, non erat in quæstione. Eodem modo veneranda antiquitas rectè contra Arium & Photinum, ex v. 3. Gen. 1. Et dixit Deus: Fiat Lux, & facta est lux, collato Joh. 1: 1. Divinitatem Filij Dei demonstravit: præeunte παραφάσαι Chaldaicâ, quæ verbum DIXIT, per Maimerish explicuit; & Evangelista contra Ebionem & Cerinthum per λόγον, Joh. 1: 1. Verbum. Fuit igitur Mysterium S. Trinitatis etiam in V. Testamento sufficienter revelatum, indeq; secuta est una V. & N. T. fides, unum idemq; Evangelium, quo omnes sancti, omnibus temporibus, ab exordio Mundi salvati sunt, ὅπερ ἔδει δεῖξαι.

§. 17. Insignioras autem, ut revertar ad priora, tempore Prophetarum τῆς ἑπαγγελίας ἀποκλύψει fuere seqq. Davidi tradita est maximè illustris repetitio promissionis, 2. Sam. 7: 12. 13.

14. 1. Paralip. 22: 9. 10. Psal. 89. 20. seqq. Ps. 132: 11. seqq. Ibi primū Filius Dei nominatur plenitudo temporum: Item, Fructus ventris, non Lumborum, ut moris Scripturæ erat antea. Porrò, repetitùr, explicatur, latius diducitur & illustratur promissio Evangelij; explanatur scil. figurā Melchizedek, Rexq; vocatur & aeternus sacerdos Psal. 2: 6. 7. 8. Ps. 110. 1. 4. Cujus hereditas & possessio sit, non solū judæi, sed & Gentes ac fines terræ. Filius aeternus Ps. 2: 7. Et Deus vocatur Ps. 45: 8. Imò, Nomen Messia tribuitur Semini primū in Psalmis, Psal. 2. & 45. Et Messiani vocantur à Messia Ps. 105: 15. Sicut à Christo, Christiani. adde, vox iascha Salvavit, unde derivatur nomen Iesus, cœpit primū de negocio salutis palam enunciari Psal. 98: 3 Viderunt salutare Deinostri. &c. &c.

§. 18. Salomonem fuisse typum Christi patet, Matth. 12: 1. seqq. Ps. 72: 1. seqq. videtur is quædam esse concionatus de Filij Dei incarnatione, Prov. 8: 22 seqq.

§. 19 a Jonas paulò ante Esaiam vixit, regnante Jeroboamo, 2. Reg. 14. 25. Fuitq; expressa Figura Christi καθάρωσις mundi, præcipue triduo mortis, Matth. 12: 40.

§. β. Esaias clarissimè illustrat promissionem de benedicto semine cunctis benedicturo, ut primū vocet Messiam suum patruelē cap. 5: 1. Unde Hieron. dicat eundem non tam esse prophetam, quam Evangelistam; Προφεταγγέλιον enim de semine mulieris & fructu ventris ejus luculentissimè interpretatur cap. 7: 14. Unionem duarum naturarum in Christo, voce IMMANUEL exprimit. Statum exinanitionis ejus describit in nativitate & educatione ejus c. 7: 15. c. 21: 1. cap. 53: 2. &c. De præcursorē ejus vaticinatur primus, c. 40: 3. primus de Miraculis loquitur cap. 35: 5. 6. primus sepulturæ ejus apertè meminit cap. 11: 10. Passionem & resurrectionem non tam palam describit cap. 53. Verum etiam ex-

ponit causam passionis & resurrectionis fructum cap. 43: 24.  
seqq. cap. 50: 6. Et c. 53: 2. seqq. cap. 63: 1. seqq. Ministerium  
Christi describit, c. 61: 1. seqq. Locum annotat, ubi Christi  
Regnum erat inchoandum, undeque propagandum c. 2. & 3.  
Duratio ejus & defensio annunciatur c. II: 3. 4. 25. c. 8: 14. 28.

*y. Oseas*, qui *Esaiae οὐγχρονος* erat, scribit aliam victimam re-  
stare c. 6: 6. Et c. 3. 4. 5. Sedeunt sine Rege, sine altari  
& sacrificio &c. Nominatque Messiam David c. 3: 5. Mor-  
tem ejus & victoriam describit c. 6: 2. c. 13: 14. Tertium di-  
em resurrectionis notat c. II: 1. vaticinatur de fugâ in Ægyptum & Regno Christi c. 2: 18. c. 14: 5. &c.

*d. Amos*, quoque horum contemporaneus, de temporibus N. T.  
vaticinatus c. 9: 11. 12. allegatur ab Apost. Act. 15: 16. 17.

*e. Michæas*: eodem tempore futuro de Christo prædictus, lo-  
cumque Nativitatis primus & solus annotavit c. 5: 2. Locum  
ministerij Hierusalem significavit c. 4: 2. Regnum Christi sub-  
figurâ Pastoris indicat c. 5: 4. De aqua submersionis peccas-  
torum & Baptismo mentionem facit c. 7: 19.

*f. Ioël, Nahum & Habacuk* prophetarunt postea, sub Rege Ma-  
nasse, quorum ille habet illustre testimonium de Signis & Mis-  
sione Spiritus Sancti c. 2: 28. Prophetæ Christo & doctore  
justitiae v. 25. Iste repetit verba Esaiae de beneficio Evangelici-  
zantium pacem c. 1. v. ult. Hic vero asseverat c. 2: 3. 4. Li-  
cet Hierusalem sit destruenda, & populus abducendus, fore  
certum, quod prophetia de Messia impleretur, & promissionis  
illius fide justum victorum seu salvatum iri, incredulos vero  
damnatum.

*g. Zephaniae* vixit tempore piissimi Regis iuda Josiae, is c. 3: 9.  
seqq. continuat concionem de Mundi Redemptore Christo,  
ex repetitione prædictionum præcedentium.

*h. Hieremias*, qui quoque ante captivitatem Babyloniam vi-  
xit,

xit, nominat Apostolos cap. 16:16, *Piscatores hominum*, Item concionatur c. 23. & 33. cum de suscitando germine Davidis & incarnatione Christi, tum de sufficientia sacerdotalis officij ejus juxta utramq; naturam: dum vocat eum *Iehovah Zidkenu*. Conf. c. 30: 9. c. 31: 31. &c.

9. *Obadias*, in posteriore parte sui capitilis à v. 17. usq; ad finem, gloriam Ecclesiæ N. T. & Regnum Christi Spirituale describit, quod scilicet populum suum sit salvaturus in Zion; & emissurus Salvatores i.e. Apostolos, verbi salutis nuncios, quod qui faciunt & seipso servant & auditores suos, 1. Tim. 4: 16.

i. *Ezechiel* in ipsâ captivitate vixit, hic Regnum Christi latè describit c. 11: 17. seqq. De Regeneratione & lavacro aquæ loquitur c. 36: 25. De pastore David scil. Spirituali, Christo, c. 34: 23. 24. De resurrectione Mortuorum, cap. 37: 12. Inde usq; ad 40. caput varia promissiones Evangelicæ recitantur de Restitutione populi Judaici & exhibitione Messiae. Cui doctrinæ tanquam loco auctarij cuiusdam ex opposito additur vaticinium de Gog. & Magog, Ecclesiæ Christi hostibus c. 38-39. Postremis capitibus visionem habet & descriptionem Novi Templi novæq; Hierusalem, quæ N. T. tota ratio mysticè sive allegoricè significatur.

x. *Daniel*, in medio captivitatis Babylonicæ horrore vivens, tempus messiae exactius notavit quam reliqui omnes, idcirco nominat *Tempus Definitum* c. 2. sc. quartæ Monarchiæ v. 44. De hebdomadibus angelicis prædictis & quamdiu Messias esset prædicaturos nimirum dimidium hebdomadæ c. 9: 24. 26, 27. Nominat Filium hominis cui omnia traduntur à Patre c. 7: 13. 14. Loquitur Manifestissime de Christi Morte & fine sacrificiorum c. 9: 26. Deniq; de mortuorum resurrectione vaticinatur, sine seculi & beneficio consummando

in vitâ futurâ c. 10. & duobus seqq. David igitur & Daniel utuntur voce Messiae.

*λ.* *Haggaeus*, qui vixit post captivitatem Babyloniam cum duobus prophetis sequentibus, vaticinatur de Christo Templo secundum impleturo, præsentationis & ministerij sui gloriâ c. 2: 7. seqq. Nominat Christum DESIDERATUM GENTIUM, & gloriam præfatur Templi 2. quo adhuc stante exhibendus erat Messias.

*μ.* *Zacharias*, sub figurâ pontificis Iosuæ, Sacerdotium Christi deleribit c. 3: 1. Nominat Messiam Servum, Zemach, vers. 9.

LXX. verterunt ἀντολὴν. Unde Sacerdos Zacharias in N. T. Christum vocat ἀντολὴν seu orientem exalto, Luc. 1: 78. conf: Zach. 6: 12. Regnum Christi figuratè depingit c. 2: 8. 12. seqq. à cap. 9. usq; ad finem. describit Ecclesiam N. T. beneficia Messiae ejusq; personam, & præcipuas passionis circumstan-  
tias evidentissimè ostendit. Nec ullus est propheta in quo plures circumstantiaz totius vitæ & conversationis Christi sal-  
vatoris nostri prædicuntur. E. G. de lessione Christi super  
asinâ c. 9: 9. Fugâ discipulorum c. 13: 7. triginta argenteis qui-  
bus venditus est c. 11: 12 Transfixione c. 12: 10, de Fonte con-  
tra peccata ): Baptismo Prædicto c. 13: 1.

*v.* *Malachias* vaticinatur de Sacrificio inter omnes gentes i. e. Catholico Christi Merito, c. 1: 11. præcursum Christi Jo-  
hannem baptistam describit sub nomine & Spiritu Eliæ,  
& mox affuturum ipsum dominum nunciat, & quidem ventu-  
rum ad templum suum. c. 3: 1. vocat Messiam Angelum fœde-  
ris seu Test. quippè quod Heb. 12: 24 nominatur Mediator N. T.  
conf. Mal. c. 4: 5. ultimò salutat Filium Dei sole justitia sub cuius  
penis salus sit. postremò Christi gratiolum adventū in carnem  
& gloriolum adventum ad judicium annunciat c. 4: 2 seqq.

*§. 20.* Ex his patet, non tantum quando & quoties repe-  
titia

tita est promissio Evangelica, sed etiam quomodo paulatim illustrius revelata est singulis temporibus, quomodoq; per contradicentes hæretici cum ἀσπόροι tunc εἰρηνικοὶ sèpius & effuscaciter sine morâ refutati sunt, post verò illa tempora, cum nulli amplius superfluerent prophetæ, doctrinam Evangelij quoad extensionem quantitatis valdè accusam, & ad exiguum paucitatem redacta fuisse membra veræ Ecclesiæ testatur historia Ecclesiastica, præter acta N. Testamenti. invaluit n. interea secta Phariseorum, Saducæorum & Essæorum, quos refutarunt Christus & Apostoli.

Ad complendas pagellas adde ex Wigand. p. 19. seqq.

*Interim v. dum hæc non fiunt, in medio se continent, pendunt animo, ac suffragium suum cohibent, atq; suspendunt, neutram partem approbant vel improbat. Medij v. seu media-tores sunt, qui contrario modo se habent, hoc est, pendunt ex utraq; parte, & in id incumbunt, quo utrisq; Chari sint, quædam pontificia æmulantur, quo ipsorum gratiam mereantur, ne se & facultates periculis exponant: Contrà Evangelicis quoq; satisfacere conantur, ne quid contra agnitam veritatem facere videantur, ead; omnia immodico pacis & tranquillitatis studio. Qui tales sunt, nempè nulli dogmati addicti, & omnia ad concilij cognitionem, approbationem & decisionem referentes; Vel in utramq; partem inclinantes, meritò Neutralium ac mediorum titulum ferunt. sed ista ex sequentibus dilucidè ut spero patebunt, quare non libet hic diutius immorari. Sunt autem horum minimè partiali-um & cautorum hominum varia genera. Primum in genere duplices sunt. Alij n. Neutrales & Medij sunt in rebus profanis seu politicis, rationi subjectis, ita ut ab ea ritè discerni & dijudicari possint, lumen n. quoddam sanè admirandum in naturam humanaam Deus indidit, quo utcunq; hæc præ-*

*obs.* sens vita in rebus externis administrari potest. Valde tamen peccato originis attenuatum & oscuratum est, ita ut s̄epissimè judicium illud præclarum rationis in multis reb⁹ halucinetur & erret. Alij sunt Neutrales & Medij in rebus sacris seu Divinis ad conscientiam animiq; salutem pertinentibus, quæ ejusmodi sunt, ut rationi non sint à natura subjecta, sed ideo vera sunt & accipi debent, quia divinitus sunt patefacta. De his iam proprie disputamus, sunt autem & hi multiplices. Alij prorsus nulli dogmati adstipulantur idq; ex professo, & utramq; partempontificiam scilicet & Evangelicam aspernantur, vivunt suo ingenio & moe, aut prorsus sine religione & cura veritatis inquirendæ: aut opiniones sibi suas comminiscuntur easq; alunt mira pertinaciæ, etiam convicti non cedunt herbas, non mutant sententiam, sed velut immobiles termini suo loco perstant. Tales verè apropriè dici possunt Epicurei & Ætheos homines, morosi & præfracti: Alij vero subdolè & occultè medij sunt, ut externâ quidem specie turbæ Evangelicæ sint conjuncti, sed tamè animo magis ad adversarios propendente, penes se patatum probant, & interdum quibusdam obscuris involucris verborum idem significant, conceptas semel opiniones & præsertim eas, quas à teneris annois imbiberunt, mordicus restinent, & singulari studio tegunt, clām optant restitutio-nem integrā papatus, metu saltē & commodis rerum corporalium adducti & detenti, externam speciem præ se ferunt, non audent quod sentiunt palam proloqui. Hi vocari possunt & sunt hypocritæ pestilentes, neq; calidum neq; frigidum spirantes. Alij porrò adhuc alio modo medij sunt proximis affines, sed magis fraudulentè, & sceleratè quam alij omnes. Nempe qui mira metamorphosi tamq; callide fere medios insinuant, ut enitentur quantum possint, utriq;

parti

parti placere & satisfacere. Se ita gerunt; ut videantur cum papistis facere, cum apud illos sunt: Contra apud Evangelicos ita se præstant, ne veritas penitus ab eis abjecta & repudiata videatur, assimulant se in aliquibus ipsis hostibus Evangelii, multa ferunt, recipiunt, dissimulant, ut antagonistæ plane putent sibi eos assentiri. Vicissim alteri parti ea pollicentur, ut defctionem manifestam olsacere possit nemo. Viam anxiè querunt quomodo aliqua conciliatio, vel saltem in rebus externis inflitui possit: Sudant plurimum, quo tranquillatem non tantum in politijs, sed in Ecclesijs maximè ut gloriantur, conservent. Eos infestant qui contra vel hiscere audent. Quali hos nomine ornem ferè nescio. Discrepant enim isti quoq; mirum in modum. Sed sint sanè Protei, Vertumoi, Eceboli, qui juxta venti flatum pallium vertere norunt, Conciliatores Christi & Belial. Germanicè uno nomine possunt aptè comprehendi Weltleute. ista cohors cœteris multis, quod dici solet, parasangis, præcurrere longeq; sapientior videri vult & est quoq; perniciosior. Nam cum prætextu pulchro sua molitur, quo imperitorum oculos velut fascino præstringat & hebetet, innumerosq; secum in foveam pertrahat. Sed brevitatis causa ut cœpimus, primi Neutrales, reliqui omnes medijs seu mediatores nobis dicantur.

In hæc genera, si qua alia occurrunt, includes. Debent tamen infirmi, discentes ac dociles à Neutralibus & Medijs nostris accuratissimè distingvi. De talibus enim hic disputatio est, qui magis malitiâ quam imbecillitate & ignorantia peccant. cum infirmis, qui anxiè querunt veritatem, ac si contingere tam audire, avidissimè & cum gratiarum actione arrepturi essent, merito patientiam habemus, ac precamur, ut ipsorum gemitus Deus respiciat & iuvet, ut de fulgore Evangelij aliquem radium percipere possint. Sed mei Neutrales &

medij

Medij propemodum incorrigibiles sunt, ut postea expone-  
tur. Nunc ex quo fonte scaturiant sui tantum capitum ho-  
mines, & unde tales evadant, paucis excutiamus. Ex unâ e-  
nîm palude emergunt omnes, sed ne longior sim, oriuntur,  
vel ex securitate & contemptu Verbi Dei. Sunt enim quo-  
rundam animi usq; adeo leves & inconstantes, ut nihil serio  
tractent, rem admodum parvam existiment, in religione lu-  
dere aliquantulum & cā pro libidine abuti, sicut videtur esse  
oportunum. Vele ex philosophia & lumine rationis, quæ suo Sy-  
rupo Verbum Dei semper conatur diluere, juxtaq; suā regulam  
omnia explorare ac metiri, judicare quæ plausibilia sint, quæ  
secūs. Ut videtur consentaneū rationi humanae, Deum propter  
justitiam propriarum virtutum homines recipere si non totali-  
tē saltem aliqua ex parte. Nam Deus mens justissima est flagi-  
tans justa facta, ut par est, eaq; remunerans, injusta v. abomi-  
nans & puniens. Est igitur ea conciliatio jucunda & speciosa, quæ  
opera humana operibus Christi conjungit, ut homo primum  
gratis propter Christum, sed postea finaliter non gratis, verum  
suā ipsius dilectione recipiatur, & justitiam ipsem absolvat.  
Sed cum audiunt illi ipsi manifesta testimonia ex Veteri & N.  
Testamento proferri, quæ docēt solā fide gratis sine dignitate  
nostrorum meritorum, tautum merito Christi nos justos pro-  
nunciari, seu imputari justitiam, ea res animum in diversas  
partes trahit, ut dubij pendeant & ignorent, quo inclinare  
potius debeat. Hic ratio, illuc authoritas Verbi Divini in-  
vitat. Item cogitant homines prudentes, ecce ex unâ parte  
suā dogmata quibusdam scripturæ testimentijs, autoritate  
patrum, consensu quorundam conciliorum, opinione longi  
temporis muniunt, & ad stipulantur hi, qui ad gubernacula  
Ecclesie & imperij mundani sedent, homines docti & sancti,  
quos non penitus à Spiritu Sancto deseri consentaneum est.

Seq. DI P. VII.

A D

Eruditione moribusq; Præstantissimum Juvenem,  
Dn. JOHANNEM STRELINGIUM,  
Smolandum,

Commilitonem, patriotam & amicum per dilectum, de Samari-  
tanismo egregie disputantem,

**E**xponit Soli pullos jovis ales, adunco  
Ungve tenens sobolem dum probat ipsa suam;  
Si radios spectent illæso lumine, veros  
Agnoscit: si non, dejicit atq; necat:  
Sic quoq; germanæ sobolis falsæq; periculum,  
Æthereâ genitor qui manet arce, facit:  
Nam veros censem solem qui cernere, solum  
Christum qui poterunt; Reprobat at Spurios.

L. Mq;

P R A E S E S.

---

J U V E N I  
Ingenio, Eruditione & elegantia morum apprime  
commendabili

DN. JOHANNI STRELINGIO,  
Smol. Acad. Aboensi. civi per industrio, amico meo  
sincere dilecto; Disputatione Sacra & Theo-  
logica se publicè exercenti:

**Q**uisquis amat sacris vitam decorare Camænis,  
Ut possit patrio commoda ferre solo.  
Multiplicem fugiet nunquam tolerare laborem,,  
Fervidus ast pergit Palladis in stadio.

Hic

*Hic sophicis prodest multum pallescere chartis;*

*Et mox Theologum volvere scripta virum.*

*His alijsq; pijs studijs tua gloria surgit*

*Strelingi præstans; Castalidum decus es.*

*Ad gratulabam ex animo*

**JACOB. FLACHSENIUS**

*F. Phil. Dec.*

---

*Ad*

*Juvenem eruditione & integritate Vita pereximum,*

**DN. JOHANNEM P. STRELINGUM**, de Religione  
Samaritanâ docte nervosèq; differentem,

*ΠροσΦώνησις.*

**Q**vis Syncretismos primus procuderit auctor,  
Si quæris, statuas, Numinis invidiam.

Nam quos humanus vinclo connectere sanguis  
Visus, eadem uti Relligione volunt.

Creditus hinc semper contemtus, sicubi vanos  
Effugiens cultus, cælica iussa colas.

Inde est in Christi servos districta tyrannis;  
Credentum cervix inde cruenta fuit.

Haud tamen hoe titulo, *Strelingi*, damna timebis:  
Namq; tyrannorum est flaccida saevities.

Tu modò Mangones divini sternito Cultus:  
Sic Samarita levis, sive aliunde ruat!

*Amicâ mente, et si manu  
festinâ à*

**PETRO LAURBECCCHIO**  
Poësios Prof. Ordinario.

---

**N**escio, Honorande Praeceptor, num mortalitati studio literarum commodius ullum subsidium dici meruerit; quarum nempe decus clarius est, quam estimari temerè possit. Etenim, sive utilitatem, sive oblationem splendoremq; species, vix presentius illustriusq; reperies. In literis prudens invenit, unde sapientior fiat: ibi

ibi bellator, unde animi virtute...  
subditos æquitate dirigat: Nec aliqua in mundo potest esse fortuna,  
quam non augeat scita literatum cognitio. Quid ergo gloriosius,  
colende Præceptor, quam propter eruditionem vivus æstimari, mor-  
tuus volitare docta per ora virum. Cujus rei desiderio incensus ma-  
ximus Rex Alexander Magnus, beatum prædicavit Achillem, qui  
Homerum suæ virtutis præconem invenerit. Ecce, quam præclaræ  
literarum sunt præmia! Jucunda nimirum animi tranquillitas, bel-  
la etiam nominis æternitas, quæ post mortem ad posteros durabit. Gra-  
tulor proinde tibi, *Preceptor amande*, quod huic te Sacratissimo stu-  
dio mancipare indefessus coneris. Perge, tibiq; stabilem fige gra-  
dum, mox cupitæ fruiturus felicitate. Ego ex toto voveo corde,  
tua ut sic succedant florentq; studia, promoveantq; ad quemvis o-  
ptatum felicissimumq; eventum! Vale, *Charissime Præceptor*, idq;  
unum stude, ut de te spes augeas conceptas.

Sic suo Præceptoris adposuit  
NICOLAUS illiegwiss

---

*Prastantissimo ac Politissimo Juveni*  
DN. JOHANNI STRELINGIO, Sympatriotæ  
& amico meo sincero, de sublimi themate  
Theologico doctè differenti,

**N**ature universum systema contemplantes, facile testabuntur id-  
ipsum, & quæ complexu ejus continentur, cognitu esse difficilima,  
superata vero difficultate, eadem leta maxime & jucunda, resq; illas  
arduas aggredi ut plurimum solent ingenia illa, quæ Deus & natura  
magnarum rerum usui destinavit. Horum n. adjumento, ampla Eccle-  
sia & Reipl. messis exsurgit. contra autem qui otio abundant ad lan-  
gorem usq; & inertiam nugis, fabulis, ineptijs, segniter & statim ter-  
runt, frustra messem expectant, nec sibi nec alijs vivunt, & ad quælibet amplectenda & diabologoi sunt. Sed cum primis ille commendan-  
dus, qui in literaturæ Sacrae delicijs occupatur; quid enim savius  
quam ad hanc vitæ sue periodos, & actiones omnes expendere? hanc  
tanquam fidei & vite normam sequi, ex hac in usum suum decerpere  
incitamenta ad pietatem; In ea venerari Det sapientiam, potentiam,  
justitiam, clementiam, in magni hujus mundi regimine; Quod  
cum

sum te, patriota colende, facere videam, non possum non quin institu-  
tum tuum, plausu quo par est prosequar, Deumq; calidissimis suspirijs  
fatigem, velit te in sui gloriam, & Recip. incrementum, in parentum  
solarium in Amicorum gaudium, diu sospitem servare. Vale.

Amicā manu, mente candidā sic gratulabor

ANDREAS Romanus  
Reg. Alumn.

Tu Patriæ vates quām plurima commoda nostræ  
Perpetuo, frater, dignus honore feres;  
Si quo cœpisti contendere, dein pede pergas,  
Et properus studijs invigilare queas.  
Gratulor ergo tuis claris conatibus istis:  
Macte his, Strelingi, nixibus eximijs!  
Vive, vale felix, Patriota & amice colende,  
Annos in multos; prospera cuncta ferens!

In perennis fraternitatis munera sūnouy gratia  
labundus hęc paucia reliquit.

JSRAEL D. TRELLMAN.  
Smol. Svecus

ει Εὐαγγῆλη καὶ ὑμῶν κύριε ἀδελφὲ!  
Α μὴ τῶν ψυχασίων ἀναγκαῖα, ἀ δὲ ὡφέλιμά ἐστι, καὶ γὰρ ἔδεις ἀ-  
γνοεῖ, εἰ μὴ ὁ τὸ σεαυτόν Βίβλος Τρόπων καὶ ἑαυτὸν ἀγνοῶν. πλεῖστοι δὲ τῶν  
ἀνθρώπων τὰ ἀναγκαῖα ψυχάσια περὶ πλείους ποιῶσι, τὰ δὲ ὡφέ-  
λιμα καὶ τὰς τέχνας ἐλένθερας καταφρονῶσι, νομίζοντες τὰ ἀναγκαῖα  
πλεῖστον αὐτοῖς κάρπον ἀποδιδόναι, ὅλιγοι δὲ Γῆν ἐμάθειαν, καὶ Γῆν  
Τῶν Τρόπων καλκαρασθίαν φιλῶσι. Σὺ δὲ, Κύριε Ἰσαννες Στρελίγιε,  
ἀδελφὲ καὶ Φίλε βέλτιστε, Γενναῖον διενόησας, τὰς ἐλένθερας τέχνας Ζη-  
τῶν. σωεῦδε ὡς ἥρξω, ἵνα πάλαι χρήσιμον μέλος γένῃ τῆς ἐκκλησίας  
ὅρρωστο.

Εἰς τὸ τῆς πόλεως ἡμᾶς Φιλίας τεκμήριον πρεσβέτεικε  
Πέτρος Μοοτάλιος.